

رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز

مهدی محمدی^۱ و زینب پیروی نژاد^۲

چکیده: هدف کلی از این پژوهش بررسی رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی دانشجویان رشته‌های مهندسی برای تحصیل، با تعهد عاطفی آنان در دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان کارشناسی دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز بود که بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۲۵۸ نفر و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار تحقیق شامل پرسشنامه انگیزش درونی چویی و همکاران (۲۰۰۹) و پرسشنامه محقق ساخته جو آموزشی با الهام از پرسشنامه جو سازمانی هالپین و کرافت (۱۹۶۲) و زیرمقیاس تعهد عاطفی از پرسشنامه تعهد سازمانی آلن و مایر (۱۹۹۰) بود که پس از محاسبه روایی و پایایی، بین نمونه‌ها توزیع شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون گام به گام و همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد که: ۱. متغیر جو آموزشی پیش‌بینی کننده قوی‌تر تعهد عاطفی دانشجویان است؛ ۲. ابعاد علاقه، فشار و ارزش از انگیزش درونی برای تحصیل، قوی‌ترین پیش‌بینی کنندگان تعهد عاطفی دانشجویان بر حسب جنسیت، رشته‌های تحصیلی و محل سکونت آنان است؛ ۳. بعد انسجام اجتماعی دانشجو - استاد از جو آموزشی، قوی‌ترین پیش‌بینی کننده تعهد عاطفی دانشجویان بر حسب جنسیت، رشته‌های تحصیلی و محل سکونت آنان است.

واژه‌های کلیدی: جو آموزشی، انگیزش درونی، تعهد عاطفی، محل تحصیل، دانشکده مهندسی، دانشگاه شیراز.

۱. استادیار، گروه آموزشی مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
m48r52@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
hermanehur@yahoo.com

(دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۱۲/۱۲)

(پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/ ۳/۱۲)

۱. مقدمه

دانشگاهها و مؤسسه‌های آموزش عالی در قرن بیست و یکم، که قرن دانش بنیان نامیده می‌شود، بیش از پیش در توسعه کشورها نقش دارند. از این رو، کیفیت آنها در فرایند توسعه اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی کشورها سهم بسزایی دارد و ایفای نقش یادشده میسر نخواهد بود، مگر آنکه رهبران و مدیران دانشگاهها در خصوص ارزیابی کیفیت، خود را متعهد سازند [۱] و تحقق این هدف نیز به تأکید مدیران دانشگاه بر عوامل مؤثر بر اثربخشی دانشجویان از جمله جو آموزشی دانشگاه محل تحصیل و شناسایی این عوامل بستگی دارد. جو دانشگاه کیفیت نسبتاً پایدار "محیط آموزشی" است [۲] که نتیجه تعامل مستقیم و غیرمستقیم ادراک دانشجویان، کارکنان و استادان از دانشگاه است. بنابراین، در تعریف "جو آموزشی" می‌توان آن را ویژگیهای درونی و کیفیت فضای تعاملی دانست که یک دانشگاه را از دانشگاه دیگر متمایز می‌سازد و بر رفتار افراد آن تأثیر می‌گذارد [۳]. این فضای تعاملی به وسیله ادراک اعضا و توصیفهای آنان از ویژگیهای درونی سازمان سنجیده می‌شود [۴] و مبتنی بر رفتارهای اعضا و هنجارهای اجتماعی پذیرفته شده در آن دانشگاه است [۵].

بر اساس تعریف یادشده، ابعاد جو آموزشی در این تحقیق عبارت‌اند از: انسجام اجتماعی دانشجو - دانشجو، انسجام اجتماعی دانشجو - استاد و انسجام اجتماعی دانشجو - محیط آموزشی. در این تقسیم بندی انسجام اجتماعی متقابل دانشجویان با هم، رضایت از نیازهای اجتماعی دانشجویان مانند احترام و روابط گرم و دوستانه غیر رسمی را شامل می‌شود که لزوماً به ادای وظیفه مرتبط نیست [۶ و ۷].

در انسجام اجتماعی دانشجو با استادان، بر میزان روابط شخصی و غیرشخصی استادان با دانشجویان تأکید می‌شود. بر این اساس، تعامل استاد با دانشجو به دو صورت شکل می‌گیرد: یا استاد همیشه طبق مقررات عمل می‌کند، هنجارگراست، بر ساختار تأکید می‌ورزد و از دانشجویان فاصله می‌گیرد [۷] و دانشجویان همیشه تحت نظارت مستقیم وی هستند یا اینکه قابلیت‌ها و تواناییهای دانشجویان را تشخیص می‌دهد و از طریق نفوذ، در آنان انگیزه ایجاد می‌کند و به هدایت و رهبری انگیزه‌هایشان می‌پردازد.

در انسجام اجتماعی دانشجو با محیط آموزشی نیز بر رسمیت برخورد دانشکده با دانشجویان اشاره می‌شود که موجب بی‌علاقگی دانشجویان به دانشگاه و رشته تحصیلی و در نهایت، به جلوگیری از بروز ابتکار، خلاقیت و نوآوری در ادای وظایف منجر می‌شود.

از جمله مهم‌ترین رشته‌های دانشگاهی که امروزه، با رشد شهرنشینی، مردم بیش از پیش به اهمیت آن در زندگی آگاه شده‌اند و بیش از هر زمانی از آن انتظار حل اثربخش مشکلات گریبانگیر روزمره‌شان را دارند، رشته‌های علوم مهندسی است. اما بهبود اثربخشی و توسعه فناوری برای حل

مشکلات، فقط هنگامی که با لحاظ کردن عوامل و نیازهای انسانی توأم باشد، دستاوردهای علوم مهندسی را به کام جامعه شیرین می‌کند [۸]. "جو آموزشی دانشکده مهندسی" بر اساس مؤلفه‌های آن عبارت است از: ویژگیهای درونی و کیفیت فضای تعاملی بین دانشجویان با استادان، کارکنان و محیط آموزشی دانشکده که بر رفتار دانشجویان تأثیر می‌گذارد. از آنجا که پژوهشها نشان می‌دهند که بین سبک رهبری تبادل رهبر - عضو و روابط گروه کاری (انسجام گروهی) با فضای نوآورانه و رفتار نوآورانه رابطه معناداری وجود دارد [۹]، می‌توان نتیجه گرفت که با برقراری انسجام درست میان گروههای دانشکده مهندسی که دانش‌آموختگان آن پیوسته با زندگی و رفاه عموم مواجه هستند، می‌توان جوی نوآورانه و بالتبع رفتاری نوآورانه را در دانشجویان پایه‌گذاری کرد تا تولیدات و محصولات بدیعی را از آنان انتظار داشت.

از آنجایی که از یک طرف دانشکده برای تحقق اهداف خود نیازمند سرمایه انسانی است و مهم‌ترین سرمایه دانشکده نیز استاد و دانشجو است و از طرف دیگر، سرمایه انسانی در هر سازمانی به نحوی با یکدیگر تعامل دارند، هر چقدر محیط آموزشی دانشکده بر طبق مؤلفه‌های ذکر شده از سلامت بیشتری برخوردار باشد، انسجام بهتر و مؤثرتری در سطح دانشکده شکل خواهد گرفت. تعامل بهتر انگیزه درونی دانشجویان را برای تحصیل در دانشکده افزایش می‌دهد. انگیزش درونی مفهومی است که برای بیان علت رفتار به کار می‌رود [۱۰] و مبتنی بر عوامل شخصی همچون نیازها، علائق، کنجکاوی و احساس لذت است [۱۱]. در پژوهشهای جدید لذت و علاقه، تلاش، فشار، انتخاب، ارزش و سودمندی ابعاد تشکیل دهنده انگیزش درونی برای تحصیل هستند [۱۲].

مجموع این دو عامل بر تعهد عاطفی دانشجویان برای حضور مستمر در دانشکده و فعالیت علاقه‌مندانه در آن تأثیر بسزایی خواهد داشت. بنابراین، طبق تعریف تعهد عاطفی، در این حالت دانشجو بدین دلیل در دانشکده می‌ماند که به رسالت وجودی، ارزشها و اهداف آن احساس و نگرش مثبتی دارد. او در این محیط باقی می‌ماند تا این اهداف و ارزشها را محقق سازد [۱۳]. در این خصوص، پژوهشهای بسیاری تأثیر منفی تعهد عاطفی بر ترک تحصیل و غیبت دانشجویان [۱۴] و تأثیر مثبت آن بر رضایت تحصیلی [۱۵]، عملکرد تحصیلی [۱۴]، یادگیری [۱۶] و پیشرفت تحصیلی [۱۸، ۱۹ و ۲۰] را از دلایل اهمیت آن ذکر می‌کنند.

پژوهشهای متعددی در باره بررسی رابطه انگیزش و تعهد انجام شده است. برای مثال، در تحقیقی با عنوان "کشف رابطه مثبت بین انگیزش و تعهد" روابط مثبتی بین انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و دو شکل از تعهد شامل تعهد حرفه‌ای و تعهد سازمانی کشف شد. نتایج این تحقیق نشان داد که بین انگیزش درونی و تعهد عاطفی در دانشگاهی که از تعامل کاری برای میانجیگری استفاده می‌کند، رابطه‌ای منفی وجود دارد [۲۱]. علاوه بر این، پژوهشی درخصوص انگیزش درونی و تعهد سازمانی با

۷۴ رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی...

هدف بررسی رابطه بین انگیزش درونی و تعهد سازمانی دانشجویان دانشگاههای خصوصی مالزی صورت گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که بین انگیزش درونی به طور معناداری با سه جزء تعهد شامل: تعهد عاطفی، مستمر و هنجاری همبستگی وجود دارد. همچنین، در این پژوهش نشان داده شد که انگیزش درونی به طور معناداری تعهد سازمانی را پیش‌بینی می‌کند [۲۲].

نتایج پژوهشهای دیگری حاکی از وجود ارتباط بین جو و تعهد است. پژوهشی در باره ادراک مدیران، استادان و کارمندان دانشگاه از جو و تعهد به آن در مؤسسه آموزش عالی کریستین انجام شده است. ۹۵۷ نفر به این نظرسنجی با داده‌های قابل استفاده پاسخ دادند. جالب توجه است که همبستگی منفی معناداری بین کلیه نمرات جو و تعهد در نمونه مجموع پیدا شد. همچنین، همبستگی منفی معنادار آماری برای کارمندان آن مؤسسه که تقریباً ۶۷ درصد از کل پاسخ دهندگان را تشکیل می‌دادند، به دست آمد. اما هیچ سطحی از همبستگی معنادار برای هیچ یک از مدیران یا اعضای هیئت علمی مورد توجه قرار نگرفت [۲۳]. در مقابل، نتایج مطالعات دیگری نشان می‌دهد فراگیرانی که رابطه خوبی با استاد خود دارند، در برابر آنهایی که رابطه خوبی با استادشان ندارند، تمایل بیشتری دارند تا نمرات بالاتری را کسب کنند [۲۴]. محققان بر اساس مطالعات خود دریافتند دانش‌آموزانی که معلم خود را به‌عنوان فردی حامی استقلال و خودمختاری تلقی می‌کنند، رابطه گرم و دوستانه‌ای را با آنان برقرار می‌سازند، بیشتر انگیزه دارند، احساس شایستگی می‌کنند و تمایل فراوانی برای انجام دادن تکالیف درسی دارند [۲۵]. بنابراین، درک و تصویر دانش‌آموزان از انسجام حاکم بر کلاس درس آنها، که شامل روابط دانش‌آموزان با هم و دانش‌آموزان با معلم می‌شود، با چگونگی انگیزش تحصیلی آنان در ارتباط است [۲۶]. در پژوهشها همچنین، جو کلاس درس در دو گروه آزمایش و گواه مقایسه و مشخص شد که میزان تعامل و کنش متقابل بین معلم و دانش‌آموزان و دانش‌آموزان با یکدیگر، در گروه آزمایش به مراتب بیشتر از گروه گواه است و این تفاوت معنادار گزارش شده است [۲۷].

علاوه بر این، در پژوهشی که با عنوان "پیش‌بینی تعهد سازمانی دانشجویان بر اساس ادراک آنها از جو آموزشی دانشگاه (مورد: دانشگاه شیراز)" انجام شد، محققان به این نتایج دست یافتند که میانگین ادراک دانشجویان از جو آموزشی دانشگاه و تعهد سازمانی آنها از سطح حداقل کفایت مطلوب (Q2) کمتر است و بیشترین میانگین مطلوبیت جو آموزشی مربوط به ادراک دانشجویان از استادان و کمترین آن مربوط به ادراک آنها از یادگیری است. به علاوه، بیشترین میانگین تعهد سازمانی دانشجویان مربوط به بُعد عاطفی و کمترین آن مربوط به بُعد هنجاری بود [۲۸]. از سوی دیگر، یافته‌های حاکی از پژوهش "رابطه میان جو آموزشی با تعهد سازمانی و روحیه از دیدگاه دبیران دوره راهنمایی مدارس دخترانه شهر مرودشت" حاکی از آن بود که بین صمیمیت، نشاط، اعتماد و

ملاحظه‌گری از ابعاد جو سازمانی با تعهد سازمانی رابطه معنادار و مثبت وجود دارد. اما بین ابعاد مانع، تظاهر به کار با تعهد سازمانی رابطه معنادار معکوس وجود دارد. بین بعد کناره‌جویی و تأکید بر تولید با تعهد سازمانی نیز رابطه معنادار وجود ندارد. در نهایت، بین جو آموزشی با تعهد سازمانی رابطه معنادار مثبت به دست آمد [۲۹].

مدیریت دانشکده باید با در نظر گرفتن انگیزه‌های درونی دانشجویان مهندسی و تغییر جو آموزشی به بهترین شرایط، تأثیر بیشتری بر افزایش تعهد عاطفی آنان بگذارد. اما به دلیل تفاوت‌های فردی و اجتماعی که در تمام جوامع قابل مشاهده است، تأثیر یکی از این دو عامل می‌تواند بیشتر باشد. آگاهی از تأثیرگذارترین عوامل می‌تواند علاوه بر کاهش هزینه‌های تحمیل شده بر دانشکده از جمله هزینه فرصت‌های از دست رفته، جلوگیری از هدر رفتن سرمایه‌های مادی و مالی تا سرمایه‌های انسانی، بر اثربخشی کار دانشکده و در نهایت، دانشگاه نیز بیفزاید. این امر سودآوری مادی و معنوی برای دانشکده، مقبولیت اجتماعی بالاتر برای آن به دلیل بهبود کیفیت خدمات و رضایت دانشجویان از ادای وظایف را به همراه دارد. البته، دانشجویان با انگیزه در فضایی مثبت، مطلوب و حمایت آمیز، کارایی بالاتری در زندگی شخصی و دانشگاهی خود نشان می‌دهند.

شایان ذکر است که با توجه به جست‌وجوهایی که نویسندگان این مقاله، تا این تاریخ، در موتورهای جستجوگر گوگل و یاهو و تارنما‌های معتبر مقالات علمی و پژوهشی داخلی و خارجی از جمله مگ ایران و ساینس دایرکت انجام دادند، تاکنون هیچ‌گونه تحقیقی در خصوص بررسی تأثیر هر دو متغیر جو آموزشی و انگیزش درونی بر تعهد عاطفی دانشجویان، تأثیر این متغیرها بر تعهد عاطفی دانشجویان زن و مرد، بومی و غیربومی و رشته‌های مهندسی صورت نگرفته است.

بنابراین، در تحقیق حاضر سعی شده است تا رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی دانشجویان با تعهد عاطفی آنان بررسی و رهنمودی به مدیران دانشکده مهندسی برای شناخت ویژگی‌های دانشجویان و همچنین، پیشنهادهایی برای بهبود شرایط لازم برای اعمال تغییرات ارائه شود.

۲. اهداف پژوهش

هدف کلی در این تحقیق بررسی رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی برای تحصیل با تعهد عاطفی دانشجویان دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز بود.

اهداف جزئی تحقیق عبارت‌اند از:

- بررسی رابطه بین انگیزش درونی برای تحصیل دانشجویان زن و مرد و ادراک آنان از جو آموزشی با تعهد عاطفی آنان؛

۷۶ رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی...

- بررسی رابطه بین انگیزش درونی برای تحصیل دانشجویان رشته‌های مختلف مهندسی و ادراک آنان از جو آموزشی با تعهد عاطفی آنان؛
- بررسی رابطه بین انگیزش درونی برای تحصیل دانشجویان بومی و غیربومی و ادراک آنان از جو آموزشی با تعهد عاطفی آنان.

۳. روش شناسی پژوهش

روش تحقیق: روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود و از نظر هدف در زمره پژوهشهای کاربردی قرار می‌گیرد.

جامعه آماری و نمونه‌گیری: جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانشجویان کارشناسی دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز، متشکل از گرایشهای مختلف رشته‌های برق و کامپیوتر در نیمسال اول تحصیلی ۹۱-۹۰ ۱۳ بود که بالغ بر ۷۸۱ نفر بودند. تعداد نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) ۲۵۸ نفر برآورد شد که از راه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند و پرسشنامه‌ها میان آنان توزیع شد. تعداد ۲۰۸ نسخه (۸۰/۶۰٪) از پرسشنامه‌ها تکمیل و عودت داده شد و مورد ارزیابی قرار گرفت.

ابزار تحقیق: برای گردآوری داده‌ها از سه پرسشنامه انگیزش درونی چویی و همکاران (۲۰۰۹)، محقق ساخته جو آموزشی با الهام از گویه‌های پرسشنامه جو سازمانی هالپین و کرافت (۱۹۶۲) و زیرمقیاس تعهد عاطفی از پرسشنامه تعهد سازمانی آلن و می‌یر (۱۹۹۰) استفاده شد. پرسشنامه انگیزش درونی مرکب از پنج بعد علاقه، تلاش، فشار، انتخاب و ارزش و سودمندی است که متشکل از ۳۰ گویه است. مقیاس پرسشنامه انگیزش درونی از نوع لیکرت است و امتیازبندی آن بین ۱ تا ۵ است. در این پرسشنامه پرسشهای ۳، ۷، ۹، ۱۱، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۲ و ۲۳ به صورت معکوس محاسبه شدند. سنجش روایی این پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل گویه، ضریب همبستگی بین گویه‌های هر مقیاس با نمره کل مقیاس مربوط محاسبه شد که نتایج آن به صورت کمترین و بیشترین ضریب همبستگی گویه‌ها در هر مقیاس در جدول ۱ نشان داده شده است. بر اساس جدول ۱، طیف ضریب همبستگی کل پرسشنامه بین ۰/۸۴ - ۰/۱۸ و سطح معناداری ۰/۰۰۱ - ۰/۰۰۷ است. ضریب پایایی این پرسشنامه نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه شد.

جدول ۱: طیف ضرایب همبستگی سؤالهای پرسشنامه انگیزش درونی برای تحصیل با نمره کل مقیاسهای مربوط

ابعاد انگیزش	لذت و علاقه	تلاش	فشار	انتخاب	ارزش و سودمندی
ضرایب همبستگی	۰/۳۸ - ۰/۸۴	۰/۵۱ - ۰/۷۹	۰/۶۸ - ۰/۸۳	۰/۱۸ - ۰/۷۲	۰/۵۲ - ۰/۸۴
سطوح معناداری	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱ ۰/۰۰۷	۰/۰۰۰۱

پرسشنامه جو آموزشی مرکب از سه بعد انسجام اجتماعی دانشجوی - دانشجوی، دانشجوی - استاد و دانشجوی - محیط و اصل پرسشنامه متشکل از ۳۲ گویه است. مقیاس پرسشنامه جو آموزشی از نوع لیکرت و امتیاز بندی آن بین ۱ تا ۵ است. در این پرسشنامه گویه ۵ به صورت معکوس محاسبه شد. سنجش روایی سؤالهای این پرسشنامه از روش تحلیل عامل تأیید محاسبه شد و گویه‌های ۱، ۴، ۶، ۷، ۸، ۲۳، ۲۴ و ۳۰ به دلیل نبود روایی با نمره کل هر مقیاس حذف شدند. بیشترین ضریب همبستگی گویه‌ها ۰/۷۷ و کمترین آن ۰/۳۷ به دست آمد. ضریب پایایی این پرسشنامه نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه شد.

همچنین، پرسشنامه تعهد عاطفی در بردارنده هشت گویه است. مقیاس پرسشنامه تعهد عاطفی از نوع لیکرت و امتیاز بندی آن بین ۱ تا ۷ است. در این پرسشنامه پرسشهای ۴، ۵، ۶، و ۸ به صورت معکوس محاسبه شدند. سنجش روایی این پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل گویه محاسبه شد که نتایج آن به صورت کمترین و بیشترین ضریب همبستگی گویه‌ها در هر مقیاس در جدول ۲ نشان داده شده است. ضریب پایایی این پرسشنامه نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ محاسبه شد.

جدول ۲: طیف ضرایب همبستگی سؤالهای پرسشنامه تعهد عاطفی با نمره کل مقیاسهای مربوط

متغیر	طیف ضریب همبستگی
تعهد عاطفی	۰/۱۹ - ۰/۷۹ ۰/۰۰۵ - ۰/۰۰۱

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات: برای تجزیه و تحلیل داده‌های این تحقیق از روشهای همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون همزمان و گام به گام استفاده شد.

۷۸ رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی...

۴. یافته‌های پژوهش

سؤال ۱. آیا رابطه معناداری بین انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی با تعهد عاطفی دانشجویان رشته‌های مهندسی دانشگاه شیراز وجود دارد؟
بر اساس جدول ۳، هر دو متغیر انگیزش درونی برای تحصیل (۰/۵۱) و جو آموزشی (۰/۶۱) رابطه مثبت و معناداری با تعهد عاطفی دانشجویان در سطح ۰/۰۰۰۱ دارند.

جدول ۳: ضریب همبستگی انگیزش درونی و جو آموزشی با تعهد عاطفی

متغیرها	انگیزش درونی	جو آموزشی	تعهد عاطفی
انگیزش درونی			
جو آموزشی			
تعهد عاطفی	۰/۰۰۰۱ ۰/۵۱	۰/۰۰۰۱ ۰/۶۱	

سؤال ۲. کدام یک از متغیرهای انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی پیش‌بینی کننده قوی تری برای تعهد عاطفی دانشجویان دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز هستند؟
بر اساس جدول ۴، در مرحله اول متغیر جو آموزشی به‌عنوان قوی‌ترین پیش‌بینی کننده، ۳۷ درصد از واریانس تعهد عاطفی را پیش‌بینی می‌کند و بر اساس مقدار ضریب رگرسیون، پیش‌بینی کننده مثبت و معنادار (B= ۰/۶۱ و P< ۰/۰۰۰۱) است. در مرحله دوم با ورود متغیر انگیزش درونی، این دو متغیر ۴۰ درصد از واریانس تعهد عاطفی را پیش‌بینی می‌کنند که بر این اساس هم جو آموزشی (B= ۰/۴۸ و P< ۰/۰۰۰۱) و هم انگیزش درونی برای تحصیل (B= ۰/۲۲ و P< ۰/۰۰۰۱) پیش‌بینی کننده مثبت و معنادار تعهد عاطفی دانشجویان هستند.

جدول ۴: میزان پیش‌بینی کنندگی انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی در تعهد عاطفی

مرحله	متغیرها	R	R2	F	B	t	سطح معناداری
۱	جو آموزشی	۰/۶۱	۰/۳۷	۱۲۵/۲۷	۰/۶۱	۱۱/۱۹	۰/۰۰۰۱
۲	جو آموزشی	۰/۶۴	۰/۴۰	۷۱/۳۴	۰/۲۲	۳/۳۴	۰/۰۰۰۱
	انگیزش درونی						

سؤال ۳. آیا انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی پیش‌بینی کننده معناداری برای تعهد عاطفی دانشجویان زن و مرد دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز هستند؟

بر اساس جدول ۵، کلیه ابعاد متغیر انگیزش درونی برای تحصیل در مردان به میزان ۲۶ درصد و در زنان به میزان ۲۷ درصد معنادار تعهد عاطفی آنان را پیش‌بینی می‌کند. بالاترین ضرایب رگرسیون مربوط به بعد علاقه در هر دو جنسیت به ترتیب با ضرایب ۰/۲۴ و ۰/۲۸ و پایین‌ترین ضرایب مربوط به بعد تلاش در زنان با ضرایب ۰/۰۷ و بعد ارزش در مردان با ضرایب ۰/۰۲ است و با توجه به ضرایب رگرسیون به‌دست آمده (به ترتیب ۰/۳۴ و ۰/۲۹ در زنان و ۰/۲۳ و ۰/۲۸ در مردان)، ابعاد علاقه و فشار به ترتیب در سطح ۰/۰۲ و ۰/۰۱ در زنان و ۰/۰۰۹ و ۰/۰۱۰ در مردان معنادار هستند. همچنین، سایر ضرایب رگرسیون در دیگر ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل در زنان و مردان معنادار به‌دست نیامد.

جدول ۵: رابطه بین انگیزش درونی برای تحصیل و تعهد عاطفی به تفکیک جنسیت

مقدار متغیرها					
جنسیت	ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل	R	R2	B	t
سطح معناداری					
زن	علاقه	۰/۵۶	۰/۲۷	۰/۳۴	۲/۲۸
	تلاش			-۰/۰۷	-۰/۶۴
	فشار			۰/۲۹	۲/۴۳
	انتخاب			۰/۱۴	۱/۳۱
	ارزش و سودمندی			-۰/۰۸	-۰/۷۵
مرد	علاقه	۰/۵۴	۰/۲۶	۰/۲۸	۲/۶۶
	تلاش			۰/۰۶	۰/۵۹
	فشار			۰/۲۳	۲/۶۱
	انتخاب			۰/۱۵	۱/۷۹
	ارزش و سودمندی			۰/۰۲	-۰/۰۱

در جدول ۶ کلیه ابعاد متغیر جو آموزشی در مردان به میزان ۳۱ درصد و در زنان به میزان ۳۵ درصد معنادار تعهد عاطفی آنان را پیش‌بینی می‌کند. بالاترین ضرایب رگرسیون مربوط به انسجام اجتماعی دانشجویان - استاد در مردان و زنان به ترتیب ۰/۴۲ و ۰/۵۲ و پایین‌ترین ضرایب رگرسیون، مربوط به انسجام اجتماعی دانشجویان - محیط در مردان با ضرایب ۰/۱۰ و بعد دانشجویان - دانشجویان در

۸۰ رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی...

زنان با ضریب ۰/۰۹ است و با توجه به ضرایب رگرسیون به دست آمده (۰/۲۴، ۰/۴۲ و ۰/۵۲) ابعاد انسجام اجتماعی دانشجویان - دانشجوی و انسجام اجتماعی دانشجویان - استاد، در مردان به ترتیب در سطح ۰/۰۰۱ و ۰/۰۰۱ و انسجام اجتماعی دانشجویان - استاد در زنان در سطح ۰/۰۰۱ پیش بینی کننده معنادار تعهد عاطفی آنان هستند. اما سایر ضرایب رگرسیون در دیگر ابعاد جو آموزشی در دانشجویان مرد و زن معنادار به دست نیامد.

جدول ۶: رابطه بین جو آموزشی و تعهد عاطفی به تفکیک جنسیت

مقدار متغیرها					ابعاد جو آموزشی	جنسیت
t	B	R2	R	سطح معناداری		
۳/۰۸	۰/۲۴	۰/۳۱	۰/۵۷	انسجام دانشجویان - دانشجوی	مرد	
۵/۴۳	۰/۴۲			انسجام دانشجویان - استاد		
۱/۲۹	۰/۱۰			انسجام دانشجویان - محیط		
۱/۰۶	۰/۰۹	۰/۳۵	۰/۶۱	انسجام دانشجویان - دانشجوی	زن	
۵/۴۴	۰/۵۲			انسجام دانشجویان - استاد		
۱/۴۶	۰/۱۳			انسجام دانشجویان - محیط		

سؤال ۴. آیا انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی پیش بینی کننده معناداری برای تعهد عاطفی دانشجویان رشته‌های مختلف دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز هستند؟

بر اساس جدول ۷، کلیه ابعاد متغیر انگیزش درونی برای تحصیل در دانشجویان رشته برق به میزان ۲۷ درصد و در دانشجویان رشته کامپیوتر به میزان ۲۳ درصد تعهد عاطفی آنان را پیش بینی می‌کند. بالاترین ضریب رگرسیون مربوط به بعد علاقه در دانشجویان هر دو رشته به ترتیب با ضریب ۰/۳۱ و ۰/۳۷ و پایین‌ترین ضرایب مربوط به بعد ارزش در دانشجویان رشته برق با ضریب ۰/۰۴ و بعد تلاش در دانشجویان رشته کامپیوتر با ضریب ۰/۰۰۱ است و با توجه به ضرایب رگرسیون به دست آمده (به ترتیب ۰/۳۱ و ۰/۲۳ در دانشجویان رشته برق و ۰/۳۷ و ۰/۲۱ در دانشجویان رشته کامپیوتر)، ابعاد علاقه و فشار به ترتیب در سطح ۰/۰۰۷ و ۰/۰۱ و در دانشجویان رشته برق و ۰/۰۱ و ۰/۰۵ در دانشجویان رشته کامپیوتر معنادار هستند. همچنین، سایر ضرایب رگرسیون در دیگر ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل دانشجویان رشته‌های برق و کامپیوتر معنادار به دست نیامد.

جدول ۷: رابطه بین انگیزش درونی برای تحصیل و تعهد عاطفی به تفکیک رشته تحصیلی

مقدار متغیرها						
رشته تحصیلی	ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل	R	R2	B	t	سطح معناداری
برق	علاقه	۰/۵۵	۰/۲۷	۰/۳۱	۲/۷۵	۰/۰۰۷
	تلاش			۰/۰۵	۰/۴۹	۰/۶۱
	فشار			۰/۲۳	۲/۴۷	۰/۰۱۵
	انتخاب			۰/۱۲	۱/۵۰	۰/۱۳
	ارزش و سودمندی			-۰/۰۰۴	-۰/۰۴	۰/۹۶
کامپیوتر	علاقه	۰/۵۲	۰/۲۳	۰/۳۷	۲/۴۶	۰/۰۱۶
	تلاش			۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۴	۰/۹۹
	فشار			۰/۲۱	۱/۹۹	۰/۰۵۰
	انتخاب			۰/۱۶	۱/۵۶	۰/۱۲
	ارزش و سودمندی			-۰/۱۲	-۱/۰۰	۰/۳۲

بر اساس جدول ۸، کلیه ابعاد متغیر جو آموزشی در دانشجویان رشته برق به میزان ۴۱ درصد و در دانشجویان رشته کامپیوتر به میزان ۱۶ درصد میزان تعهد عاطفی آنان را پیش‌بینی می‌کند. بالاترین ضرایب رگرسیون مربوط به ابعاد انسجام اجتماعی دانشجو - استاد در دانشجویان رشته برق و کامپیوتر به ترتیب ۰/۵۲ و ۰/۳۱ و پایین‌ترین ضرایب رگرسیون مربوط به ابعاد انسجام اجتماعی دانشجو - محیط در دانشجویان رشته برق با ضریب ۰/۰۶ و انسجام اجتماعی دانشجو - دانشجو در دانشجویان رشته کامپیوتر با ضریب ۰/۱۸ است و با توجه به ضرایب رگرسیون به‌دست آمده (۰/۵۲، ۰/۱۹، ۰/۳۱ و ۰/۲۳)، ابعاد انسجام اجتماعی دانشجو - دانشجو و دانشجو - استاد در دانشجویان رشته برق به ترتیب در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۰۰۱ و ابعاد انسجام اجتماعی دانشجو - استاد و دانشجو - محیط در دانشجویان رشته کامپیوتر به ترتیب در سطح ۰/۰۰۳ و ۰/۰۲ پیش‌بینی کننده معنادار تعهد عاطفی آنان است. اما سایر ضرایب رگرسیون در دیگر ابعاد جو آموزشی در دانشجویان رشته برق و کامپیوتر دانشگاه شیراز معنادار به‌دست نیامد.

۸۲ رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی...

جدول ۸: رابطه بین جو آموزشی و تعهد عاطفی به تفکیک رشته تحصیلی

مقدار متغیرها						رشته
سطح معناداری	t	B	R2	R	ابعاد جو آموزشی	
۰/۰۱	۲/۳۷	۰/۱۹	۰/۴۱	۰/۶۵	انسجام دانشجو - دانشجو	برق
۰/۰۰۰۱	۶/۷۳	۰/۵۲			انسجام دانشجو - استاد	
۰/۴۱	۰/۸۱	۰/۰۶			انسجام دانشجو - محیط	
۰/۰۷	۱/۸۲	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۴۴	انسجام دانشجو - دانشجو	کامپیوتر
۰/۰۰۳	۳/۱۱	۰/۳۱			انسجام دانشجو - استاد	
۰/۰۲	۲/۲۸	۰/۲۳			انسجام دانشجو - محیط	

سؤال ۵. آیا انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی پیش‌بینی کننده معناداری برای تعهد عاطفی دانشجویان بومی و غیربومی دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز هستند؟ بر اساس جدول ۹، کلیه ابعاد متغیر انگیزش درونی برای تحصیل در دانشجویان بومی به میزان ۳۹ درصد و در دانشجویان غیر بومی به میزان ۳۲ درصد، میزان تعهد عاطفی آنان را پیش‌بینی می‌کند. بالاترین ضرایب رگرسیون مربوط به بعد علاقه در دانشجویان بومی با ضریب ۰/۳۳ و بعد فشار در دانشجویان غیربومی با ضریب ۰/۴۵ و پایین‌ترین ضرایب مربوط به بعد تلاش در دانشجویان بومی با ضریب ۰/۰۳ و بعد انتخاب در دانشجویان غیربومی با ضریب ۰/۰۶ است و با توجه به ضرایب رگرسیون به‌دست آمده (به ترتیب ۰/۳۳، ۰/۱۸ و ۰/۲۴ در دانشجویان بومی و ۰/۴۵ در دانشجویان غیربومی)، ابعاد علاقه، انتخاب و ارزش به ترتیب در سطح ۰/۰۰۴، ۰/۰۴ و ۰/۰۲ در دانشجویان بومی و بعد فشار در سطح ۰/۰۱ در دانشجویان غیربومی معنادار هستند. همچنین، سایر ضرایب رگرسیون در دیگر ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل در دانشجویان بومی و غیربومی معنادار به‌دست نیامد.

جدول ۹: رابطه بین انگیزش درونی برای تحصیل و تعهد عاطفی به تفکیک منطقه سکونت

مقدار متغیرها						سکونت
سطح معناداری	T	B	R2	R	ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل	
۰/۰۰۴	۲/۹۳	۰/۳۳	۰/۳۹	۰/۶۴	علاقه	بومی
۰/۶۹	-۰/۳۹	-۰/۰۳			تلاش	
۰/۲۶	۱/۱۲	۰/۱۰			فشار	
۰/۰۴	۲/۰۷	۰/۱۸			انتخاب	

۰/۰۲	۲/۳۲	۰/۲۴			ارزش و سودمندی	
۰/۱۰	۱/۶۵	۰/۲۱	۰/۳۲	۰/۶۰	علاقه	غیر بومی
۰/۳۲	۰/۹۸	۰/۱۲			تلاش	
۰/۰۰۰۱	۴/۲۶	۰/۴۵			فشار	
۰/۴۹	۰/۶۸	۰/۰۶			انتخاب	
۰/۱۰	-۱/۶۶	-۰/۱۸			ارزش و سودمندی	

در جدول ۱۰ کلیه ابعاد متغیر جو آموزشی در دانشجویان بومی به میزان ۴۵ درصد و در دانشجویان غیر بومی به میزان ۲۷ درصد میزان تعهد عاطفی آنان را پیش‌بینی می‌کند. بالاترین ضرایب رگرسیون مربوط به انسجام اجتماعی دانشجو - استاد در دانشجویان بومی و غیربومی (به ترتیب ۰/۴۵ و ۰/۵۰) و پایین‌ترین ضرایب مربوط به انسجام اجتماعی دانشجو - محیط در دانشجویان بومی با ضریب ۰/۱۶ و انسجام اجتماعی دانشجو - دانشجویان غیربومی با ضریب ۰/۰۰۳ است و با توجه به ضرایب رگرسیون به‌دست آمده (۰/۲۹، ۰/۴۵، ۰/۱۶ و ۰/۵۰) ابعاد انسجام اجتماعی دانشجو - دانشجو، انسجام اجتماعی دانشجو - استاد و انسجام اجتماعی دانشجو - محیط در دانشجویان بومی به ترتیب در سطح ۰/۰۰۰۱، ۰/۰۰۰۱ و ۰/۰۵ و انسجام اجتماعی دانشجو - استاد در دانشجویان غیربومی در سطح ۰/۰۰۰۱، پیش‌بینی کننده معنادار تعهد عاطفی آنان هستند. اما سایر ضرایب رگرسیون در دیگر ابعاد جو آموزشی در دانشجویان غیربومی معنادار به‌دست نیامد.

جدول ۱۰: رابطه بین جو آموزشی و تعهد عاطفی به تفکیک منطقه سکونت

مقدار متغیرها					ابعاد جو آموزشی	سکونت
سطح معناداری	t	B	R2	R		
۰/۰۰۰۱	۳/۷۱	۰/۲۹			انسجام دانشجو - دانشجو	بومی
۰/۰۰۰۱	۵/۷۰	۰/۴۵			انسجام دانشجو - استاد	
۰/۰۵	۱/۹۶	۰/۱۶	۰/۴۵	۰/۶۸	انسجام دانشجو - محیط	
۰/۹۷	-۰/۰۳	-۰/۰۰۳			انسجام دانشجو - دانشجو	غیربومی
۰/۰۰۰۱	۴/۹۵	۰/۵۰	۰/۲۷	۰/۵۴	انسجام دانشجو - استاد	
۰/۳۳	۰/۹۶	۰/۰۹			انسجام دانشجو - محیط	

۵. بحث و نتیجه‌گیری

الف. رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی با نگاهی به نتایج به‌دست آمده از پرسش اول، یافته‌ها نشان می‌دهند که هر دو متغیر جو آموزشی و انگیزش درونی برای تحصیل رابطه مثبت و معناداری با تعهد عاطفی دانشجویان دارند. این رابطه می‌تواند به‌دلیل تأثیر هر دو عامل شخصی و سازمانی بر تعهد عاطفی باشد. بدون شک، نمی‌توان تأثیر هیچ‌کدام از عوامل درونی و بیرونی را بر تعهد عاطفی دانشجویان نسبت به دانشکده نادیده انگاشت. دانشجویی با علاقه و با انگیزه در جوی مطلوب و حمایت‌آمیز بهترین نتایج مهندسی را عاید خود، دانشکده و جامعه خواهد کرد.

پس از تبیین رابطه همبستگی این متغیرها، یافته‌های به دست آمده از ضریب رگرسیون نشان داد که جو آموزشی نسبت به انگیزش درونی برای تحصیل، پیش‌بینی کننده قوی‌تری برای تعهد عاطفی دانشجویان است. این نتیجه نشان می‌دهد که عامل محیطی نسبت به عامل فردی تأثیر بیشتری بر تعهد عاطفی دانشجویان دارد. این امر شاید به دلیل مثبت بودن جو آموزشی و تقویت آن به دست استادان و مسئولان باشد که صرف نظر از انگیزش‌های درونی هر شخص به تحصیل، بر تعهد آنان تأثیر بیشتری گذارده است. اما در نهایت، هر دو متغیر جو آموزشی و انگیزش درونی برای تحصیل پیش‌بینی کننده مثبت و معنادار تعهد عاطفی به‌دست آمدند. این نتایج با تحقیقات چونگ (۲۰۱۱)، ریان (۲۰۰۱)، میدگلی (۲۰۰۱) و درویش‌پور (۱۳۸۹) همسو و با تحقیقات برگ (۲۰۱۱) و توماس (۲۰۰۶) ناهمسو است.

نتایج تحقیق حاضر همچنین، این یافته را به‌دست داد که انسجام اجتماعی دانشجو - استاد در بین ابعاد جو آموزشی از نظر جنسیت، رشته تحصیلی و محل سکونت برای کلیه دانشجویان بالاترین ضریب پیش‌بینی کنندگی را در بر می‌گیرد. این یافته مؤید اهمیت روابط استاد با دانشجو در رشته‌های مهندسی و تأکید کننده توجه به این روابط است.

ب. رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی بر حسب جنسیت در پاسخ به پرسش سوم، یافته‌های این تحقیق نشان داد که ابعاد علاقه و فشار از متغیر انگیزش درونی برای تحصیل، در هر دو جنسیت زن و مرد پیش‌بینی کننده معناداری برای تعهد عاطفی آنان هستند. با توجه به اینکه علاقه و ارزش متغیرهایی مربوط به نگرش افراد هستند [۳۰]، این نتیجه بیانگر آن است که نگرش دانشجویان زن و مرد در زمینه دانشگاه و تحصیل مثبت است و احساس لذت و علاقه ناشی از آن، در سطح بالایی تعهد عاطفی آنان را افزایش می‌دهد. این نتیجه در خصوص مردان می‌تواند ناشی از تناسب رشته‌های مهندسی با جنسیت آنان و در نتیجه، تنش کمتر با محیط باشد. از سوی دیگر، نتایج نشان می‌دهد که ابعاد علاقه و فشار در زنان نسبت به مردان تعهد عاطفی

آنان را بیشتر تحت تأثیر قرار می‌دهد. این نکته می‌تواند به دلیل افزایش تعداد دانشجویان زن در سالهای اخیر در دانشگاه و ایجاد نگرش مثبت‌تر در آنان باشد.

در خصوص بین جو آموزشی و تعهد عاطفی، یافته‌های این تحقیق حاکی از آن است که ابعاد انسجام اجتماعی دانشجوی - دانشجو و دانشجو - استاد از متغیر جو آموزشی، در مردان پیش‌بینی‌کننده معناداری برای تعهد عاطفی آنان هستند. این نتیجه بر اساس تعاریفی که از انسجام دانشجوی - دانشجو - استاد شده است، نشان می‌دهد که برای دانشجویان مرد روابط اجتماعی گرم و صمیمی و خوب با دیگر دانشجویان و همچنین، با استادان و مسئولان اهمیت بسزایی داشته و مورد توجه قرار گرفته است. مردانه بودن جو آموزشی دانشکده و رشته‌های مهندسی می‌تواند از عوامل این امر به حساب آید و یافته مذکور را در زمینه تناسب رشته با جنسیت دانشجویان تأیید کند. علاوه بر این، معناداری انسجام اجتماعی دانشجوی - استاد در زنان می‌تواند نشان‌دهنده کمبود ارتباطات دانشجویان زن با یکدیگر به دلیل کم بودن جمعیت آنها نسبت به مردان در دانشکده و تمرکز بر رفتار با استادان یا نادیده گرفتن توانمندی زنان در رشته‌های مهندسی باشد که به تعامل با استادان و برجسته کردن نقاط قوتشان منجر شده است.

ج. رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی بر حسب رشته تحصیلی

پاسخ این تحقیق به پرسش چهارم نشان داد که ابعاد علاقه و فشار از متغیر انگیزش درونی برای تحصیل در دانشجویان هر دو رشته برق و کامپیوتر پیش‌بینی‌کننده معناداری برای تعهد عاطفی آنان است. همان‌طور که بیان شد، علاقه و فشار را باید از جنبه نگرش افراد بررسی کرد. این نتیجه نشان می‌دهد که نگرش دانشجویان این دانشکده، صرف‌نظر از رشته تحصیلی آنان، مثبت است. دلیل این نگرش مثبت را می‌توان در دیدگاه مثبت جامعه و مسئولان به رشته‌های مهندسی مانند برق و کامپیوتر جست‌وجو کرد که به لذت بردن از تحصیل و احساس فشار کمتر در هنگام تحصیل در این رشته‌ها منجر می‌شود.

در تبیین نتایج رابطه جو آموزشی و تعهد عاطفی، یافته‌ها بیانگر آن است که ابعاد انسجام اجتماعی دانشجوی - دانشجو و دانشجو - استاد از متغیر جو آموزشی در دانشجویان رشته برق پیش‌بینی‌کننده معناداری برای تعهد عاطفی آنان است. این نتیجه می‌تواند ناشی از احساس ادای وظیفه و ارضای نیازهای اجتماعی به‌دلیل درسها و وظایف سنگین‌تری که به دانشجویان محول می‌شود و کارگروهی بیشتر در رشته برق باشد که روابط دانشجویان را به هم نزدیک‌تر کرده است و همین وظایف سخت‌تر موجب شده است تا استادان و مسئولان نیز به آنان بیشتر یاری برسانند و همچنین، برای جلوگیری از فشار کار از روابط گرم‌تر و صمیمی‌تری در برخورد با دانشجویان استفاده

کنند. توجه به جنبه‌های مختلف روحیات دانشجویان و تناسب برخوردها با وظایف دانشجویان، تعهد عاطفی آنان را به‌طور معناداری پیش‌بینی می‌کند.

این پیش‌بینی‌کنندگی در خصوص دانشجویان رشته کامپیوتر معناداری انسجام اجتماعی دانشجویان - استاد و دانشجو - محیط را نشان می‌دهد. این یافته شاید حاکی از آن باشد که دانشجویان رشته کامپیوتر در پی آزادی عمل بیشتری برای ادای وظایف خود هستند، اما شیوه‌های سازمانی بخش مربوط، این اختیار را از آنان سلب و چهارچوب‌های بسته‌تری برای عمل آنان ایجاد کرده است. همچنین، در بیشتر دروس مهندسی بجز آزمایشگاهها، به‌جای واقعیتها بر مفاهیم تأکید و عمدتاً از سخنرانی و خواندن متن (کلمات و نمادها) برای انتقال اطلاعات استفاده می‌شود [۳۱]؛ این نوع یادگیری ممکن است برای دانشجویان رشته کامپیوتر که با دیدگاه عملی وارد این رشته شده‌اند، مورد پسند نباشد و همین امر موجب روی آوردن دانشجویان به ارتباط با استادان و استفاده از روابط غیر رسمی برای دریافت اطلاعات کاربردی دیگر یا مشکلات اداری خودشان می‌شود. این موضوع بر تعهد عاطفی و دلبستگی قلبی دانشجویان به دانشگاه تأثیر گذاشته است.

د. رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی بر حسب محل سکونت

در پاسخ به پرسش پنجم، یافته‌های این تحقیق نشان داد که ابعاد علاقه، انتخاب و ارزش از متغیر انگیزش درونی برای تحصیل در دانشجویان بومی، پیش‌بینی‌کننده معناداری برای تعهد عاطفی آنان است. از آنجا که متغیرهای علاقه و فشار دانشجویان به نگرش آنان از دانشگاه و تحصیل برمی‌گردد، این نتایج نشان می‌دهد که نگرش دانشجویان بومی در زمینه علاقه و لذت حضور در دانشگاه و تحصیل و همچنین، ارزش و سودمندی فعالیت در دانشگاه به نحو مطلوبی وجود دارد. این مطلب می‌تواند حاکی از آن باشد که دانشجویان بومی به‌دلیل نزدیکی به محل تحصیل، آرامش بیشتر در هنگام تحصیل و آشنا بودن به محلها، افراد و سازمانها که ممکن است در نهایت، به اشتغال سریع‌تر آنان منجر شود، نگرش مثبت‌تری نیز به دانشگاه خود پیدا کرده‌اند که این عامل در افزایش تعهد عاطفی آنان سهم بسزایی داشته است. علاوه بر این، پیش‌بینی‌کنندگی بعد انتخاب در دانشجویان بومی که نشان دهنده وجود داشتن انتخاب آزاد دانشگاه توسط خود دانشجویان است و می‌تواند به این دلیل باشد که دانشجویان بومی در یکی از شهرهای بزرگ زندگی می‌کنند و در این شهر حضور در دانشگاه سبب احترام و ارزش بیشتر شخص و مدرک دانشگاهی موجب تعیین شغل بالاتر برای افراد می‌شود، بنابراین، دانشجویان بومی انتخاب خود را بیشتر بر حضور در محیط دانشگاه منعکس می‌کنند.

این پیش‌بینی‌کنندگی در خصوص دانشجویان غیربومی، فقط معناداری بعد فشار را نشان داد. این یافته می‌تواند نشئت گرفته از این امر باشد که محیط شهر برای این دسته از دانشجویان به

خودی خود می‌تواند عاملی تنش‌زا به حساب آید، اما آشنایی با دانشگاه و امکاناتی که دانشگاه برای این دانشجویان در نظر گرفته، موجب شده است که آنان تنش و فشار کمتری احساس کنند. مرکز توجه بودن برای این دسته از دانشجویان، موجب علاقه به دانشگاه به‌عنوان حامی و پشتیبانی ایمن برای خویش شده است.

یافته‌های دیگر تحقیق نیز مشخص کرد که تمام ابعاد متغیر جو آموزشی در دانشجویان بومی پیش‌بینی کننده معناداری برای تعهد عاطفی این دانشجویان است. دانشجویان بومی می‌توانند با یکدیگر روابط درون و برون دانشگاهی داشته باشند و علاوه بر ادای وظایف خود در درون دانشگاه، روابط دوستانه برون دانشگاهی برقرار کنند. این امر بر افزایش روحیه گروهی و صمیمیت دانشجویان بومی تأثیر مثبت و معناداری داشته است. علاوه بر این، حضور بیشتر و راحت‌تر این دانشجویان نزد استادان و مسئولان به دلیل در دسترس بودن دانشگاه به محل سکونت این دانشجویان، موجب می‌شود وظایف بیشتری به آنان محول شود و در همین خصوص، کمک بیشتری در انجام دادن این وظایف به دانشجویان ارائه شود. اما این دانشجویان روابط رسمی دانشکده خویش را برای ایفای این وظایف مانع می‌پندارند.

به علاوه، معناداری انسجام اجتماعی دانشجویان - استاد در دانشجویان غیربومی می‌تواند ناشی از نبود شناخت کافی دانشجویان از یکدیگر و محیط باشد که تمایل آنان را به سمت استادان به‌عنوان یک منبع مورد اعتماد جلب کرده است. در آخر می‌توان اضافه کرد که معنادار نشدن دیگر ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی در کلیه عوامل مورد بحث می‌تواند حاکی از اهمیت کمتر این ابعاد از دیدگاه دانشجویان باشد.

با توجه به نتایج به‌دست آمده و اهمیت و جایگاه موضوع مورد بحث در سطح دانشگاه، پیشنهادهای زیر برای مسئولان و دست‌اندرکاران اجرایی ارائه می‌شود:

- ایجاد علاقه بیشتر و کاهش تنشهای محیطی از جمله فراهم کردن فرصت آشنایی و دسترسی بیشتر به منابع اطلاعاتی برای دانشجویان تا ضمن افزایش انگیزه درونی ایشان برای تحصیل، تعهد عاطفی مورد نیاز دانشگاه نیز مرتفع شود.
- تقویت روحیه گروهی و صمیمیت بین دانشجویان و توجه به روابط اجتماعی مطلوب دانشجویان با استادان و مسئولان و همچنین، کاهش موانع ساختاری و اداری که روند کار را کند یا عوامل ناخواسته‌ای را به طرفین تحمیل می‌کنند تا از این طریق با ایجاد جوی مطلوب تر، بر تعهد عاطفی دانشجویان افزوده شود.
- توجه به دیگر ابعاد انگیزش درونی برای تحصیل و جو آموزشی که در این تحقیق معنادار نشده‌اند تا در صورت ناآگاهی یا توجه دانشجویان به این ابعاد، با پررنگ‌تر کردن معنای این

۸۸ رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی...

مفاهیم در ذهن دانشجویان، دسترسی بیشتری به راههای افزایش تعهد عاطفی دانشجویان برای مسئولان فراهم شود.

مراجع

۱. بازرگان، عباس (۱۳۹۰)، "فرهنگ کیفیت و نقش آن در دستیابی به عملکرد مطلوب دانشگاه‌ها"، *فصلنامه آموزش مهندسی/ایران*، سال سیزدهم، شماره ۵۰، صص. ۷۲ - ۶۳.
۲. سازمان ملی جوانان وابسته به نهاد ریاست جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۰)، گزارش نهایی طرح تحقیقاتی ملی مشاوره با جوانان: نگرش و وضعیت جوانان در ایران، صص. ۸۲ - ۷۲.
3. Hoy, W .K. and Miskel, C.G. (2008), *Educational administration theory, research, and practice*, New Yourk: Mc Graw-Hill.
4. Halpin, A. W. and Croft, D. B. (1962), *The organizational climate of schools*, Washington D.C., U.S. Department of Health, Education & Welfare: National Institute of Education.
5. Kindt, C. A. (2008), Relationship between organizational climate and job satisfaction among middle school principals in central Florida, Doctoral Dissertation, University of Florida.
۶. مجنونی، طاهره (۱۳۸۱)، بررسی تاثیر جو سازمانی مدارس بر عملکرد دبیران دبیرستانهای پسرانه شهرستان بوکان، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
۷. پورسیف، مجتبی (۱۳۸۵)، بررسی رابطه جو سازمانی با استرس شغلی کارکنان گمرکات مستقر در تهران در سال ۱۳۸۴-۱۳۸۵، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی، تهران: دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی .
۸. مقداری، علی و صلاحی مقدم، سهیلا (۱۳۸۶)، "علوم انسانی و هنر، عواملی مؤثر و ضروری در آموزش رشته‌های مهندسی"، *فصلنامه آموزش مهندسی/ایران*، شماره ۳۳، سال نهم، صص. ۸۶-۷۳.
۹. نعمی، عبدالزهرا و افشاری، علی (۱۳۸۹)، "رابطه سبک رهبری تبادل رهبر - عضو، سبکهای حل مسئله و روابط گروه کاری با جو سازمانی نوآورانه و رفتار نوآورانه در کارکنان"، *پژوهشهای روان شناختی*، شماره ۱، دوره ۱۳، صص. ۱۳۷ - ۱۲۴.
۱۰. عباس زادگان، سید محمد (۱۳۶۸)، *اصول و مفاهیم اساسی مدیریت*، تهران: انتشارات سروش، چاپ دوم.
۱۱. آریانزاد، میربهادر قلی و طالقانی، محمد (۱۳۸۸)، "بررسی رابطه خلاقیت در تعدادی از دانشجویان رشته‌های مهندسی با متغیرهای انگیزش بیرونی، انگیزش درونی و جنسیت"، *فصلنامه آموزش مهندسی ایران*، سال یازدهم، شماره ۴۱، بهار، صص. ۴۶-۳۱.
12. Chooi, J., Mogami T. and Medalia, A. (2009), *Intrinsic motivation inventory: An adapted measure for schizophrenia research*, Published by Oxford University Press

on behalf of the Maryland Psychiatric Research Center, *Schizophrenia Bulletin*, doi:10.1093.

۱۳. قلی پور، آرین (۱۳۸۶)، مدیریت رفتار سازمانی (رفتار فردی)، تهران: انتشارات سمت.
14. Organ, D. V. and Ryan, K. (1995), A meta-analytic review of attitudinal and dispositional predictors of organizational citizenship behavior, *The Journal of Personal Psychology*, Vol. 48, pp. 775-802.
۱۵. حسینی کاشانی، ف. م. (۱۳۸۴)، بررسی فرهنگ سازمانی و رابطه آن با تعهد سازمانی مدیران نظام جمهوری اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۶. یوسفی، علیرضا، قاسمی، غلامرضا و فیروزنیا، سمانه (۱۳۸۸)، "ارتباط انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان"، *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۹، ۱، صص. ۸۵ - ۷۹.
۱۷. بحرانی، محمود (۱۳۸۴)، "مطالعه انگیزش تحصیلی دانش آموزان متوسطه استان فارس و عوامل همبسته با آن"، *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، شماره ۲۲، ۴، صص. ۱۱۵ - ۱۰۴.
۱۸. رضایی، ب. (۱۳۸۴). رابطه بین کیفیت زندگی کاری و تعهد سازمانی کارکنان شرکت آب و فاضلاب تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
19. Tucker, CM., Zayco, R. A. and Herman, KC. (2002), Teacher and child variables as predictors of academic engagement among low- income Africa American children, *Psychology in the School*, Vol. 39, No., 4, pp. 477-88.
20. Rogers, C. G., Galloway, D., Armstrong, D. and Leo, E. (1998), Gender differences in motivational style: a comparison of measures and curriculum area, *British Journal of Educational Psychology*, Vol. 68, pp. 189-202.
21. Berg, I.F.W. (2011), Exploring possible relationships between motivation and commitment, Master Thesis Psychology Specialization Work and Organization.
22. Choong, Y.O., Wong, K.L. and Lau, T. C. (2011), Intrinsic motivation and organizational commitment in the Malaysian private higher education institutions: An empirical study, *International Refereed Research Journal*, Vol. II, Issue 4, p. 40, 2011.
23. Thomas, J.C. (2006), Administrative, faculty, and staff perceptions of organizational climate and commitment in christian higher education, A dissertation presented in partial fulfillment of the requirements for the degree doctor of philosophy, Capella University.
24. Wentzel, K. R. (1997), Student motivation in middle school: The role of perceived pedagogical caring, *Journal of Educational Psychology*, Vol. 89, No. 3, pp. 411- 419.
25. Ryan, A. (2001), The peer group as a context for the development of young adolescent motivation and achievement, *Child Development*, Vol. 72, No. 4, PP. 1135-1150.
26. Midgley, C. and Urdan, T. (2001), Academic self-handicapping and achievement goals: a Further Examination, *Contemporary Educational Psychology*, Vol. 26, pp. 61-75.

۹۰ رابطه بین جو آموزشی و انگیزش درونی با تعهد عاطفی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشکده مهندسی...

۲۷. حقیقی، فهیمه سادات (۱۳۸۴)، نقش ارزشیابی مستمر در تعمیق یادگیری دانش‌آموزان پایه دوم ابتدایی شهر تهران در سال ۸۳-۸۴، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه پیام نور.
۲۸. ترک‌زاده، جعفر و محترم، معصومه (۱۳۹۱)، پیش‌بینی تعهد سازمانی دانشجویان بر اساس ادراک آنها از جو آموزشی دانشگاه (مورد: دانشگاه شیراز)، *فصلنامه آموزش عالی*، زیر چاپ.
۲۹. درویش پور مراغه، سکینه (۱۳۸۹)، "بررسی رابطه میان جو سازمانی با تعهد سازمانی و روحیه از دیدگاه دبیران دوره ی راهنمایی مدارس دخترانه شهر مرودشت در سال تحصیلی ۸۸-۸۷"، *فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، سال اول، شماره ۱؛ بهار، صص. ۱۲۸-۱۰۷.
۳۰. علاقه بند، علی (۱۳۸۹)، *مبانی نظری و اصول مدیریت آموزشی*، تهران: انتشارات نشر روان.
۳۱. معماریان، حسین (۱۳۹۰)، "روشهای نوین دانشجو محور در آموزش مهندسی"، *فصلنامه آموزش مهندسی ایران*، سال سیزدهم، شماره ۵۲، زمستان، صص. ۲۱-۱.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی